

ՀՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ԿԱՐԵՆ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ, ՀԱՄՈ ՍՈՒՔԻԱՍՅԱՆ,
ԳԵՂԱՄ ԲԱԴԱԼՅԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՎ ԼՂԻՄ-Ի
ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ
1920-1930-ԱԿԱՆ ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ԿԱՐԵՆ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ, ՀԱՄՈ ՍՈՒՔԻԱՍՅԱՆ,
ԳԵՂԱՄ ԲԱԴԱԼՅԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՎ ԼՂԻՄ-Ի ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ 1920-1930-ԱԿԱՆ ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻՆ

**Հրատարակվում է ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի
գիտական խորհրդի որոշմամբ:**

Հետազոտությունն իրականացվել է ՀՀ ԿԳՆ ԳՊԿ-ի կողմից տրամադրվող
ֆինանսական աջակցության շնորհիվ՝ № SCS 13-6A402 գիտական թեմայի
շրջանակներում:

ՀՏԴ 97 (479.25)
ԳՄԴ 63.3(5Հ)
Խ 282

Խմբագիր՝ պատմ. գիտ. թեկն., դոցենտ Կ. Հ. Խաչատրյան

Խաչատրյան Կ. Հ., Սուքիասյան Հ. Կ., Բադալյան Գ. Մ.
Խ 282 Խորհրդային Հայաստանի և ԼՂԻՄ-ի տարածքային կորուստները
1920-1930-ական թվականներին/Կ. Խաչատրյան, Հ. Սուքիասյան,
Գ. Բադալյան.— Եր.: ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստ., 2015.—
160 էջ + 4 էջ ներդիր + 2 քարտեզ:

*Ուսումնասիրության մեջ հարուստ փաստական հիմքի վրա լուսաբան-
վում է 1920-1930-ական թվականներին Խորհրդային Հայաստանի և ԼՂԻՄ-ի
տարածքային կորուստները: Հետազոտության արդյունքներն արտացոլված են
ներկայացված երկու քարտեզներում: Աշխատանքը պատկերացում է տալիս
հայկական երկու պետականությունների սահմանների ձևավորման ընթացքի
վերաբերյալ:*

*Գիրքը հասցեագրված է պատմաբաններին, դիվանագետներին, քաղաքա-
գետներին, ընթերցող լայն հասարակայնությանը:*

ՀՏԴ 97 (479.25)
ԳՄԴ 63.3(5Հ)

ISBN 978-9939-860-23-7

© ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտ, 2015

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՌԱՋԱԲԱՆ	3
ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ. ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏԱՐԱԾՔԻ ԵՎ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅԸ (1920–1922 ԹԹ.)	7
1. ՀՍԽՀ տարածքը՝ ըստ 1920 թ. դեկտեմբերի 2-ի Երևանի հայ-ռուսական համաձայնագրի	7
2. 1921 թ. Մոսկվայի և Կարսի պայմանագրերով Թուրքիային ու Խորհրդային Ադրբեջանին անցած հայկական տարածքները ...	19
3. Լոռու և Ջավախքի խնդիրը հայ-վրացական հարաբերություններում	26
4. Խորհրդային Ադրբեջանի ոտնձգությունները հայկական տարածքների նկատմամբ	42
ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ. ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍՅԱՆ ԴԱՇՆՈՒԹՅԱՆ ՕՐՈՔ (1922 – 1936 ԹԹ.)	55
1. Հայ-վրացական տարածքային-սահմանային խնդիրները	64
2. Հայ-ադրբեջանական տարածքային-սահմանային խնդիրները	76
ԳԼՈՒԽ ԵՐՐՈՐԴ. ԼՂԻՄ-Ի ԿԱԶՄԱՎՈՐՈՒՄԸ ԵՎ ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ	115
ՎԵՐՋԱԲԱՆ	143
РЕЗЮМЕ	145
SUMMARY	149
ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐ ԵՎ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	152